

بسم الله الرحمن الرحيم

بررسی علمی و منطقی و عقلانی درباره آیات چشم زخم در قرآن

مریم کیوانلو^۱

چکیده

چشم زخم از نگاه قرآن و مجموعه ای از باورها و رفتارها با محوریت قدرت خدا و اشاره به برداشت های نادرست از آیات برای چشم زخم و تغییر باورها با آشنایی و استناد به آیات قرآن به تفضیل مورد بررسی قرار داده شده است. بررسی سوره قلم و دفاع خداوند از پیامبرش در مقابل توهین های دشمنان او و توصیه های خداوند به پیامبر و ارتباط آیه ان یکاد با چشم زخم و آیات دیگر مربوط به قدرت خدا که چشم زخم در برابر آن ناتوان است به این معنا تا زمانی که خدا نخواهد تاثیری در افراد ندارد. البته به شرط باور قدرت خدا و ویژگی های قدرت او و ضعف انسانها در برابر اراده خداوند.

کلید واژه: آیه، چشم زخم، سوره، باور، قدرت

^۱ . طلبه سطح دو حوزه علمیه حضرت معصومه سلام الله علیها

مقدمه

چشم زخم در میان ما قدمتی دیرینه دارد و در قرآن به آن اشاره شده است و واقعیتی انکار ناپذیر است. اینکه چگونه به چشم زخم از نگاه قرآن بیندیشیم که تاثیر منفی در ما نداشته باشد و به راحتی در جامعه از شر چشم زخم در امان باشیم و راهکار جلوگیری از چشم زخم و حوادث و چه کسانی با استفاده از آیات از چشم زخم در امان هستند و بررسی سوره قلم که مشهورترین آیه چشم زخم است. و دفاع جانانه خداوند از پیامبرش در مقابل توهین ها و ویژگی های دشمنان پیامبر و اینکه پیامبر چگونه با دشمنان خود رفتار کند. و بررسی آیات مربوط به قدرت خدا و جمع بندی آیات و دعا های محافظت از خود در برابر چشم زخم است.

مشهورترین آیه چشم زخم آیه ان یکادالذین کفرو الیز لقونک بابصارهم لما سمعوا الذکرو یقولون انه لمجنون و ما هو الا ذکر للعالمین^۱ و کافران چون قرآن را شنیدند نزدیک بود تو را با چشمانشان بلغزانند و از پای در آورند و می گویند بی تردید او دیوانه است. در حالی که قرآن جز مایه تذکر و پند برای جهانیان نیست. چرا این آیه مشهور شده^۲ برای چشم زخم؟ آیه ای که بسیاری از مردم معنای آنرا نمی دانند به آن معتقد شده اند که برای چشم زخم است.

ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ

قسم به قلم و آنچه با قلم می نویسند (۱)^۳

مَا أَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ

به لطف پروردگارت مجنون نیستی (۲)

وَإِنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ

برای تو اجری همیشگی است (۳)^۴

۱. قلم: ۵۱

۲. المیزان، ج ۱۹، ص ۶۴۸

۳. المیزان، ج ۱۹، ص ۶۱۶

۴. همان، ۶۱۸

وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ

و قطعا تو بر اخلاق نیکو هستی (۴)^۱

فَسَتُبْصِرُ وَيُبْصِرُونَ

به زودی خواهی دید و خواهند دید (۵)

بِأَيِّكُمْ الْمَفْتُونُ

پس بزودی توخواهی دید و می بینند که کدام یک از شما دچار جنون اند (۶)

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

بی تردید پروردگارت بهتر می داند چه کسی از راه او گمراه شده و او به راه یافتگان داناست (۷)

فَلَا تُطِعِ الْمُكَذِّبِينَ

از تکذیب کنندگان فرمان مبر (۸)^۲

وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَيُدْهِنُونَ

دوست دارند نر می کنی تا نر می کنند (۹)^۳

وَلَا تُطِعْ كُلَّ حَلَّافٍ مَهِينٍ

و از هر سوگند خورده زبون و فرومایه فرمان مبر (۱۰) هما ز بر وزن فعال صیغه مبالغه است.

هَمَّا زَ مَشَاءٍ بَنَمِيمٍ

بسیار عیب جو و برای سخن چینی در رفت و آمد است (۱۱)

مَنَاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ

بسیار بازدارنده مردم از کار خیر و متجاوز و گنهکار است (۱۲)

۱. همان، ۶۱۸

۲. همان، ۶۲۰

۳. همان، ۶۲۰

عُتِلَّ بَعْدَ ذَلِكَ زَنِيمٌ

گذشته از این ها کینه تو زوبی اصل و نسب است (۱۳)

أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ

سر کشی برای آن است که دارای ثروت و فرزندان فراوان است (۱۴)

إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ

وقتی که آیات ما بر آنها خوانده می شود می گویند افسانه های پیشینیان است (۱۵)

سَنَسِمُهُ عَلَى الْخُرُطُومِ

بزودی بر بینی آنها داغ خواهیم نهاد (۱۶)

*نکته دردو جا دستور داد به پیامبر که تو حق اطاعت از این افراد را نداری بی تردید ما آنان را که در مکه بودند آزمودیم همانگونه که صاحبان آن باغ را (در منطقه یمن) آزمودیم.

إِنَّا بَلَوْنَاهُمْ كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ إِذْ أَقْسَمُوا لَيَصْرِمُنَّهَا مُصْبِحِينَ

هنگامی که سوگند خوردند که صبحگاهان حتما میوه های باغ را بچینند (۱۷)

وَلَا يَسْتَتْنُونَ

و چیزی از آن {را برای تهیدستان و فقرا} استثنا نکردند (۱۸)

فَطَافَ عَلَيْهَا طَائِفٌ مِّن رَّبِّكَ وَهُمْ نَائِمُونَ

پس در حالی که صاحبان باغ در خواب بودند بلایی فراگیر از سوی پروردگارت آن باغ را فراگرفت (۱۹) ^۱

فَأُصْبِحَتْ كَالصَّرِيمِ

در نهایت آن باغ به صورت شبی تاریک درآمد و جز خاکستر چیزی در آن دیده نمی شد (۲۰)

۱- تفسیر المیزان، ص ۶۲۵

فَتَنَادُوا مُصْبِحِينَ

هنگام صبح یکدیگر را صدا کردند (۲۱)

أَنْ اِغْدُوا عَلَى حَرْثِكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَارِمِينَ

که اگر قصدچیدن میوه دارید بامدادان به سوی کشتزار و باغتان حرکت کنید (۲۲)^۱

فَأَنْطَلَقُوا وَهُمْ يَتَخَفَتُونَ

پس به راه افتادند درحالی که آهسته به هم می گفتند (۲۳)

أَنْ لَا يَدْخُلْنَهَا الْيَوْمَ عَلَيْكُمْ مَسْكِينٌ

امروز نباید نیازمندی در این باغ بر شما وارد شود (۲۴)

وَعَدُوا عَلَى حَرْدٍ قَادِرِينَ

بامدادان به قصد اینکه تهیدستان را محروم گذارند به سوی باغ روان شدند (۲۵)

فَلَمَّا رَأَوْهَا قَالُوا إِنَّا لَضَالُّونَ

چون {به باغ رسیدند و آن را نابود} دیدند گفتند یقیناً ما گمراه بودیم (۲۶)

بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ

بلکه ما از لطف خدا هم محرومیم (۲۷)^۲

قَالَ أَوْسَطُهُمْ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ لَوْ لَا تُسَبِّحُونَ

عاقل ترینشان گفت: آیا به شما نگفتم که چرا خدا را (به پاک بودن از هر عیب و نقصی) یاد نمی

کنید و (چرا او را از انتقام گرفتن درمانده می دانید) (۲۸)^۳

قَالُوا سُبْحَانَ رَبَّنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ

۱- همان، ص ۶۲۶

۲- همان، ص ۶۲۷

۳- تفسیرالمیزان، ص ۶۲۷

آیات توصیه شده برای محافظت از خود و نسبت رابطه این آیات با چشم زخم

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ سورة بقره (۲۵۵)

قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَاسْلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى اللَّهُ خَيْرٌ أَمَّا يُشْرِكُونَ سورة نمل (۵۹)

أَمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَ أَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا بِهِ حَدَائِقَ ذَاتَ بَهْجَةٍ مَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُنْبِتُوا شَجَرَهَا أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِمَا يَعْمَلُونَ [۶۰]

أَمْ مَنْ جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَاراً وَ جَعَلَ خِلَالَهَا أَنْهَاراً وَ جَعَلَ لَهَا رَوَاسِي وَ جَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزاً أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ [۶۱]

أَمْ مَنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَ يَكْشِفُ السُّوءَ وَ يَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِمَا تَذَكَّرُونَ (۶۲)

أَمْ مَنْ يَهْدِيكُمْ فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ وَ مَنْ يُرْسِلُ الرِّيَّاحَ بُشْراً بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِمَا تَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ (۶۳)

أَمْ مَنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِمَا هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ (۶۴)

قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ وَ مَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ سورة نمل (۶۵)
وَلَوْ لَا إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ إِنْ تَرَنِ أَنَا أَقَلَّ مِنْكَ مَالاً وَ وَلَدًا سورة كهف (۳۹)

بررسی معوذتین سوره فلق و ناس: محتوای این دوسوره: قدرت نزد خداوند است و سوره بقره آیه ۲۵۵ و سوره نمل آیات ۵۹ تا ۶۵ و سوره كهف آیه ۳۹ همه حاکی از قدرت خداوند است.

بررسی دعاهاى توصیه شده برای محافظت

۱- حرز صغیر امام جواد(ع) ۲- حرز کبیر امام جواد(ع)

نکته اول :

آیات و روایات ودعاهای برای محافظت از خود یک حرف دارد فقط قدرت خداست که نگهدارنده ی ماست باورهای توحیدی ما را قوی می کند در این عالم هستی هیچ تاثیر گذاری وجود ندارد جز خداوند متعال

نکته دوم:

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ سوره آل عمران آیه (۷) ^۱

آیات قرآن بعضی محکمت و بعضی متشابهات و همه یکسان و هم وزن نیستند. آیات محکم اصل است و معنای دیگری ندارد اینها مفسر بقیه آیات هستند و بعضی متشابه است و نقطه مقابل آیات محکم است و معانی مختلفی از آن برداشت می شود و این طبیعی است و برای هدایت انسان است. بیشترین تاکید قرآن آیات توحیدی است که شرک را برطرف می کند. باید آیات را اصل و فرع کنیم. گمراهان و دشمنان به آیات متشابه رجوع می کنند. نکته سوم: استفاده از آیات و حرزها باید موحدانه باشد نه مشرکانه. موحدانه بیادمان بیاورد که همه کاره خداست و باورهای توحیدی را تقویت کند. فله خیر حافظا. نکته چهارم: هر دعا و آیه ای که شنیدیم:

۱- اقدام اول ترجمه صحیح را بدست آوریم.

۲- روی ترجمه تفکر کنیم و مراد دعا چه چیزی است و ارتباط آن دعا با قدرت خدا چیست.

۳- آن باور را در خودمان تثبیت ایجاد و تقویت کنیم.

انواع حوادث و بلايا

حوادث سه دسته هستند.

۱- حوادثی که ناشی از سحر و چشم زخم است.

^۱ - تفسیر المیزان، ج ۳، ص ۵۷

- ۲- حوادثی که ناشی از بی تدبیری و بی عقلی خودمادر دنیا است. دنیای مادیای علت و معلول است. و اکثر حوادثی که برای ما بوجود می آید از نوع دوم است. این دو نوع را میتوان جلوگیری کرد
- ۳- حوادثی که آزمایشات خداوند است و نمی توان از آن جلوگیری کرد و نباید جزع و فزع کرد و باید به خدا توکل کرد. در هر سه نوع حوادث باید به خدا توکل کرد و نحوه تاثیر پذیری از باورهای درست , اراده است.

نتیجه گیری

راهکار جلوگیری از چشم زخم و حوادث: باید باورهای خود را اصلاح کنیم. باور توحیدی داشته باشیم و باور کنیم ضعف انسانهارا و باید باورهای توحیدی را ایجاد تقویت و تثبیت کنیم.

فهرست منابع

۱- قرآن

۲- تفسیر المیزان تالیف علامه سیدمحمد حسین طباطبائی مترجم سیدمحمد باقر موسوی
همدانی دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم تاریخ انتشار ۱۳۸۸